

Agricolas arv förnyar kyrkan

Ecklesiastikrådet Seppo Häkkinen

Direktor för Kyrkostyrelsens verksamhetsavdelning

Mikael Agricola framstår i historien som en betydelsefull kyrklig reformator. Han ihågkoms som finska språkets fader, som översättare av kyrklig litteratur till finska, som reformator samt fredsunderhandlare. Den 9 april har det gått 450 år sedan hans död. Detta år firas därför som Mikael Agricolas jubileumsår.

Agricola har inte försvunnit i historiens gömslen utan hans inflytande märks fortfarande i den lutherska kyrkan i Finland. Många av hans föreskrifter är fortfarande aktuella för såväl kyrkan som enskilda kristna.

I arvet efter Agricola kan man finna mycket som ger stoff till en fortgående förnyelse inom kyrkan. Hans tankar anknyter särskilt till kyrkans språk, bön och andliga liv samt till prästerna och kyrkans övriga anställda.

Att finna fräscha formuleringar

Agricola var inte intresserad av finska språket bara för dess egen skull utan för att Guds ord skulle vara tillgängligt för folket på deras eget språk. Detta var både Erasmus av Rotterdams och Martin Luthers program: det genomfördes av alla humanister och reformatorer under deras tid. Då Agricola av kung Gustav Vasa anhöll om stipendium för att översätta Nya testamentet till finska skrev han: ”Då skulle jag (då Gud leder mina studier) kunna fortsätta att översätta Nya testamentet till finska språket vilket jag redan påbörjat till allas frälsning och för att Guds ära skall förhärligas.”

Agricola gav ut nio böcker som tillsammans utgjorde 2500 sidor. Dessa verk var början på den tryckta finskspråkiga litteraturen. De bildar en genomtänkt och planerad helhet med bakgrund i Agricolas folkbildningsprogram. Var och en skulle själv lära känna Guds ord.

För Agricola var språket ett medel med uppgift att lära folket känna Guds uppenbarelse. I kyrkan i dag är det fråga om samma sak. Den skall ständigt i Agricolas anda försöka finna det som är fräscht och tilltalande, ett språk och uttryckssätt som öppnar sig för denna tids människor, genom vilket evangelium som är oföränderligt kan förmedlas i en föränderlig värld. Kyrklig förnyelse innebär språklig förnyelse.

Trons kärna pulserar i bönen

Agricola var en bödens man som lärde även folket att be. Redan ABC-boken (1543) innehöll korta böner för att läsas i hemmen. Hans bönbok (1544) är den mest omfattande av alla lutherska bönböcker under reformationsperioden. Den innehåller nästan 700 böner. Inte förrän tio år efter hans död utformades i Tyskland en samling i vilken ingick flera böner.

I företalet till bönboken uttrycker Agricola sin kanske kändaste sats: ”Kyllä se kuulee suomen kielen, joka ymmärtää kaikkien mielen” (Nog förstår den finska språket som förstår allas sinne). Människan kan närma sig Gud på sitt eget språk för Gud känner det allra innersta hos människan. I enlighet med reformationens princip behövs ingen medlare mellan människan och Gud.

I bönen pulserar det andliga livets kärna, det må sedan vara fråga om en enskild människas bön eller församlingens gudstjänstliv. Kyrkans provosten under en tid som betonar andlighet är hur den förmår förena den gemenskap som kommer av tro, tradition och kyrkans väsen med

nutidsmänniskans behov av individualitet, även inom det andliga livet. Kyrklig förnyelse innebär förnyelse av bönelivet.

Arbetare som är trogna kallelsen

Agricola blev som kyrkans reformator tvungen att reorganisera den kyrkliga undervisningen, de kyrkliga förrättningarna och gudstjänstlivet. I denna uppgift betonade Agricola episkopatets och prästadömetets betydelse. I bönbokens uppmaning till prästerna ingår Agricolas uppfattning om hur en präst skall leva och sköta sin församling.

”Vireä pappi, opetuisä, kansan ruokkii kuin äidin nisä. Ja hyvä paimen kaitsee lampaat, sairaat, eksyneet ja kaikki rammatt, valvoo, kehottaa, etsii ja huutaa ja tekee paljon hyvää muuta.” (En vaken präst, lärofader, föder folket som modersbröset. Och en god herde vallar fåren, de sjuka, vilsegångna och alla vanföra, övervakar, uppmanar och söker och ropar och gör mycket annat gott). Även i dag är de kyrkligt anställdas kallelse att stå på de svagas och utslagnas sida samt att främja rättvist förfarande.

I företalet till Psaltaren ger Agricola vägledning: ”Eikös ole pappien virkana opiskella, saarnata ja rukoilla? Hyi häpeää, miten harvoin saarnataan ja luetaan siitäkin vähästä mitä kirjoitetaan! Kuinka vastaat Herran tuomiolla, jos aikasi käytät laiskuudella? Voi sinä surkea lokasäkki!” (Är det inte prästens uppgift att studera, predika och bedja? Usch vilken skam, hur sällan predikas och läses inte av också det lilla som skrivs! Hur svarar du vid Herrens domedag om du fyller din tid med lättja? O, du eländiga smutssäck!)

En förnyad kyrka förutsätter en förnyelse hos kyrkans anställda. Det innebär utbildning på hög nivå och yrkesmässig tillväxt men framför allt stabilitet och djup i det andliga livet, stark identitet samt bärande av det ansvar som hör till ämbetet.

Agricolas arv från 450 år tillbaka i tiden har fortfarande betydelse inom kyrkans förnyelse. Historikern H. G. Porthan träffade redan på 1700-talet rätt då han bedyrade att Agricola genom sitt arbete förtjänat sina landsmäns eviga tacksamhet och högaktning eftersom han gjort mera för kyrkan än många andra efter honom.